

PROGINĖ MONETA, SKIRTA MINDAUGO KARŪNAVIMO 750-OSIOMS METINĖMS

Nominalas 200 litų
Auksas (Au 900)
Sidabras (Ag 925)
Skersmuo 27 mm
Masė 15 g (šerdis 7,9 g)
Kokybė „proof“
Monetos briaunoje yra užrašas:
LIETUVOS KARALYSTĖ 1253
Monetos autorius Petras Repšys
Tiražas 2 000 vnt.
Išleista 2003 m.

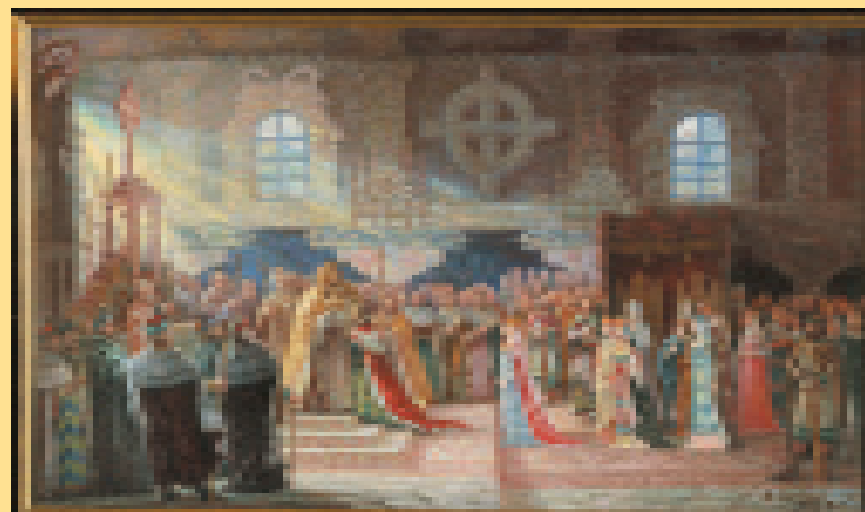
MINDAUGAS – LIETUVOS VALSTYBĖS KŪRĖJAS

Mindaugas – pirmasis Lietuvos valdovas. Atrodo, vien to pakaktų Mindaugą laikyti viena iš svarbiausių ir Lietuvai daugiausia nusipelnusių asmenybių. Jis sukūrė didžiausią ankstyvosios Lietuvos istorijos kūrinių – valstybę, suteikusių galią išlikti lietuvių tautai ir vėliau perimti Vakarų civilizaciją. Kada tai įvyko? Šiandien manoma, kad Lietuvos valstybė susikūrė apie 1240 m., tačiau Mindaugui dar reikėjo įtvirtinti valdžią. Opoziciją pirmiausiai sudarė paties Mindaugo giminės atstovai, pagalbą pasitelkę ne tik žemaičius, bet ir svetimuosius – Voluinę ir Livonijos ordiną.

Mindaugas įveikė šią problemą ne tik karo žygiais, bet ir diplomatija – pasinaudojęs Livonijos vidaus prieštaravimais, į savo pusę patraukė ordino magistrą Andrių Štirlandą. Būtent jo dėka 1251 m. Mindaugas krikštijosi, o netrukus išsirūpino karaliaus karūną. Taigi svarbiausias tikslas, kurio buvo siekiama krikštijantis, – karūna. Šis tikslas pasiektas 1253 m. liepos 6-ąją.

Mindaugo vainikavimo diena – garbingiausia mūsų kalendoriuje: juk jis buvo pirmas ir paskutinis Lietuvos karalius. Tačiau Mindaugo vainikavimas dar svarbesnis kitu požiūriu – jis tarsi užbaigia valstybės susikūrimą, nes Lietuvą pripažino to meto pasaulis. Todėl šiandien ši data yra tokia pat valstybės šventė kaip Vasario 16-oji ir Kovo 11-oji.

Yra ir daugiau motyvų, leidžiančių teigti, kad Mindaugas buvo ne aplinkybių veikiamas žmogus, o istorijos kūrėjas. Jis turėjo nuveikti daugiau negu kitų anksčiau susikūrusių Vidurio Europos šalių valdovai. Čekija karalyste tapo XII a., o savarankiška arkivyskupija įsteigta tik XIV a., Lenkija karalyste tapo ir įsteigė savarankiška arkivyskupiją X–XI a. sandūroje, tačiau (kaip ir Čekija) pasidarė ne popiežiaus, o Šv. Romos imperatoriaus vasale. O Mindaugas, karaliumi tapęs Šv. Romos imperijos

vasalo Livonijos ordino dėka, pasidarė ne imperatoriaus, o popiežiaus vasalu ir iš karto gavo teisę į savarankišką, tiesiogiai popiežiui pavaldžią vyskupiją. Maža to, po kelerių metų jis gavo karaliaus vainiką visai dinastijai – popiežius leido vainikuotis ir sūnui. Visa tai – jau paties Mindaugo diplomatijos rezultatas. Jis išvalgiai pasirinko pagalbinką – Livonijos ordino brolių kunigą Kristijoną, iš kurio išgavo informaciją apie katalikų bažnyčios organizaciją ir popiežiaus santykius su Europos valdovais, ypač imperatoriumi. Per savo pasiuntinį Parbų Mindaugas popiežiui išdėstė sąlygas, kurios buvo naudingesnės Lietuvai, o ne krikšto ir karūnacijos tarpininkui Livonijos ordinui.

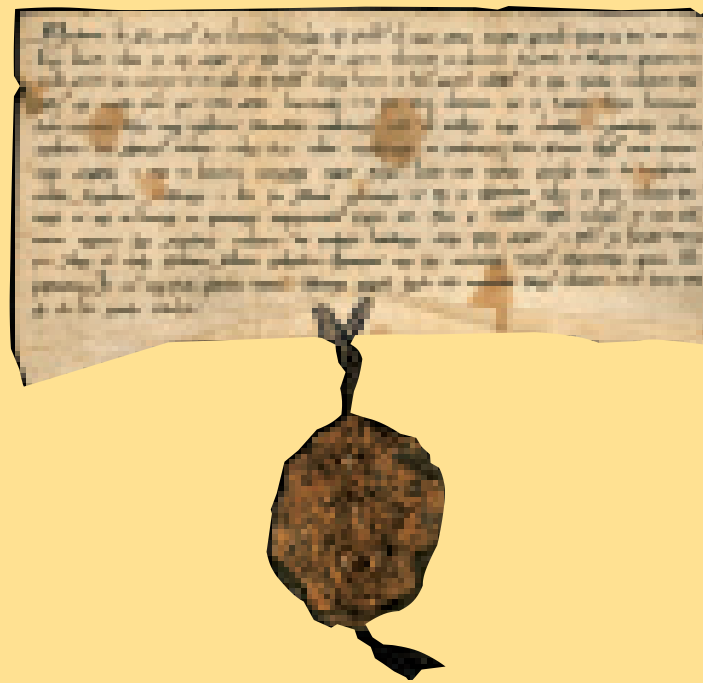
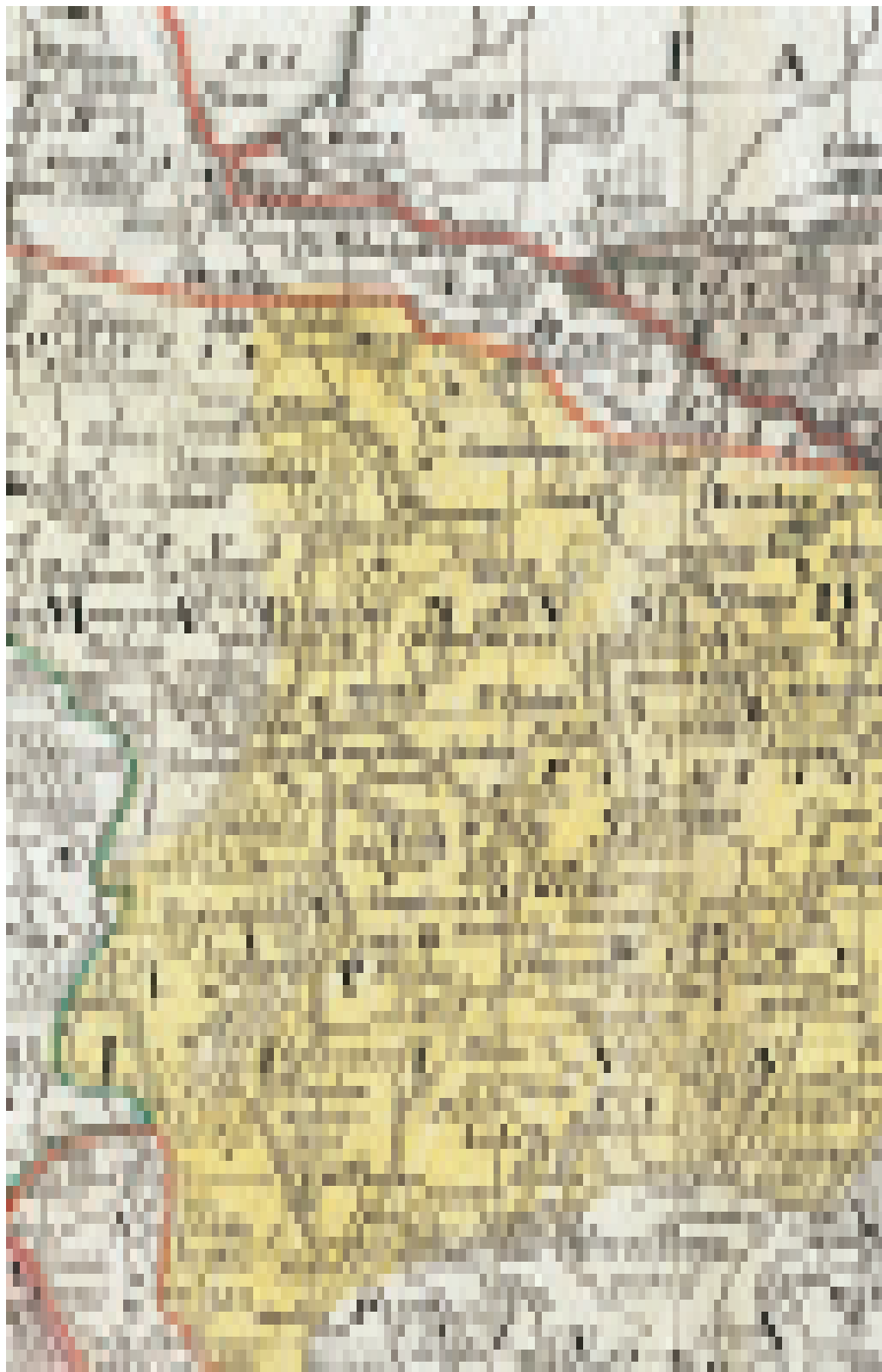
Livonijos delegatų nuostabai, popiežius patenkino Parbaus, taigi – ir Mindaugo prašymą. Mindaugas pasiekė pirmą tarptautinę Lietuvos diplomatijos pergalę – apsaugojo nuo politinių saitų su Šv. Romos imperija. Šie svarūs diplomatiniai laimėjimai rodo, kad tai buvo talentinga ir kūrybinga asmenybė, sugebėjusi pakeipti įvykius sau naudinga linkme. Net priešai jį vadino išmintinguoju.

Toks yra Mindaugo vaidmuo Lietuvos istorijoje, tačiau galima išvelgti ir europinį jo matą. Ankstyvaisiais viduramžiais popiežiai maloningai priimdavo valstybių krikštą, o IX–XI a. Europos, pirmiausia Vidurio ir Šiaurės Europos, šalims buvo leidžiama savarankiškai krikštytis ir tapti popiežiaus ar imperatoriaus vasalėmis. Tačiau XII–XIII a. situacija pasikeitė – Europa įžengė į kryžiaus karų epochą (septintasis kryžiaus žygis vyko valdant Mindaugui, o paskutinis – aštuntasis – neilgai trukus po jo mirties). Šioje epochoje pagonišku šalių ir tautų teisė savarankiškai krikštytis nebebuvo pripažįstama. Krikštas buvo suteikiamas tik jas nukariavus. Todėl Pamario slavai, suomiai, estai ir latviai buvo nukariauti, prūsai, jotvingiai, kuršiai ir žemgaliai – išnaikinti, o Mindaugas ne tik sugebėjo sukurti valstybę, bet ir įeiti, nors laikinai, į Europos šalių sistemą. Baltijos regione, kurį galima pavadinti naujaisiais viduramžių Europa, Mindaugas buvo vienintelis, sugebėjęs paversti savo tautą istoriniu subjektu. Vėlesnėje Lietuvos istorijoje į panašų europinį vaidmenį gali pretenduoti nebent Vytautas, Žalgirio mūšyje sustabdęs vokiečių žygį *Drang nach Osten*, ir 1990 m. Lietuvos nepriklausomybės kūrėjai, prisidėję prie sovietų imperijos griūties.

Mindaugo likimas tragiškas – 1263 m. jis buvo nužudytas. Tačiau būtent ant jo sukurtų valstybės pamatų jau XIV a. išaugo imperija – Lietuvos Didžioji Kunigaikštija, nusidriekusi nuo Baltijos iki Juodosios jūros. Vadinasi, Mindaugo kūrybos pėdsakai gyvavo iki pat šios valstybės sunaikinimo 1795 m., o tam tikra prasme – ir atkuriant Lietuvos valstybę 1918 m. ir 1990 m. O šiandien pats aktualiausias Mindaugo kūrybos ir idėjos pėdsakas – tai sugebėjimas Lietuvą matyti Europoje ir ten ją nuvesti.

Prof. dr. Alfredas Bumblauskas

LIETUVOS BANKAS

Lietuviškos kolekcinės monetos

Informacija Lietuvos banke
tel. (8 5) 2 68 03 16
faksas (8 5) 2 68 03 14
www.lb.lt

Monetos nukaldintos valstybės įmonėje
„Lietuvos monetų kalykla“
www.lithuanian-mint.lt

Lietuviškos kolekcinės monetos

© Lietuvos bankas, 2003

Tir. 2 500 egz.

Išleido Lietuvos bankas, Gedimino pr. 6, LT-2001 Vilnius
Spausdino UAB „Baltijos kopija“, Kareivių g. 13 b, LT-2012 Vilnius